

Ekklesia Breda 5 september 2021

Zomerviering Grote Kerk – ‘Bekleed je met de nieuwe mens’

Thema: Alles komt goed – Johannes 2,1-11

Toespraak Franck Ploum

1.

Alles komt goed. Dat is de titel die Mattijs van Bergen meegaf aan de creatie die u op de liurgie van vandaag ziet staan. Een vrouw, rijkelijk omhuld beschermd in lagen smetteloos wit. Haar kan niets gebeuren. Ze staat dan ook stevig. Haar benen en voeten zijn verankerd, of beter gezegd: ze is geworteld. Waarin? De kunstenaar laat de stof het antwoord geven: ivoorkleurig kant- een bruidsjurk. Ze geworteld in een belofte. Een belofte die gedaan gaat worden, of eerder die gedaan is en die haar fier rechtop laat staan.

Nu zijn bruiloftsbeloften in onze tijd natuurlijk niet de beste garantie. En wellicht is het beeld ook eerder een herinnering, dan realiteit. Want de titel ‘alles komt goed’ lijkt meer op een geruststelling in moeilijke tijden dan te duiden op een reeds bestaande situatie.

Alles komt goed. Is dat zo? Of is het een hoop, een verlangen? Alles komt goed, ja we snakken naar nieuwe tijding weg uit de coronacrisis. Het heeft lang genoeg geduurd, te lang voor velen. En ‘alles komt goed’ geeft dan een mooi perspectief. Maar is dat ook de reële ervaring? Het heeft ook iets van sussen en zoethouden, stil maar, het komt goed. En we kunnen niet ontkennen dat er momenten in je leven zijn dat het heerlijk en geruststellend is als iemand dat tegen je zegt. Het heeft dan iets van een omarmende en beschermende laag smetteloos wit waarin je gehuld wordt. En waarin je kunt wegkruipen. Maar dat maakt nog niet dat alles goed komt, hooguit – en niet onbelangrijk – dat je er weer even tegen kunt, bemoedigd en gesterkt de realiteit tegemoet kunt treden. Alles komt goed is dan wellicht niet zo zeer een realistisch perspectief, maar wel de kracht die je krijgt wanneer je weet dat je er niet alleen voor staat, wat er ook gebeurt. In heel veel situaties komt immers lang niet alles goed. Misschien is ‘alles komt goed’ dan in veel gevallen ook eerder bemoediging om het vol te houden, door te blijven gaan, dan reëel toekomstperspectief. Dat gerealiseerd kan worden.

2.

In de voorbereiding op deze serie zomerdiensten kwam bij deze creatie van Mattijs van Bergen en bij de bijbehorende titel al snel het verhaal uit het Johannesevangelie in beeld. Een verhaal waarin sprake is van een bruiloft, een huwelijk dat al in lege kruiken en smakeloze drankjes dreigt te stranden op de dag dat het begon. Maar gelukkig is daar die goede Jezus, onze wonderboy, die het tij weet te keren en ja hoor ‘alles komt goed’ ze leefden nog lang en gelukkig. Als het zo werkt dan weet ik nog wel wat plekken waar hij mag verschijnen. In Afghanistan, waar hij het tij mag keren en tegen al die mensen die ons jaren van dienst waren en die we daar aan hun lot over hebben gelaten mag hij zeggen ‘alles komt goed’. Of aan de onderhandelingstafel in Den Haag, waar kleurloze en perspectiefloze

gesprekken worden gevoerd, maar waar niemand zich met niemand wil verbinden en mensen vooral bezig zijn om de goede wijn voor zichzelf te bewaren.

Laten we eerlijk zijn, zo is dit verhaal van de bruiloft te Kana natuurlijk wel veel gelezen en uitgelegd. Het eerste wonderverhaal waarin Jezus zijn kunst en kunde toont en daarmee aan het begin van de wedstrijd meteen de goddelijke overwinning claimt. Maar kijk je naar de details van het verhaal dan ontdek je dat het verhaal heel ergens anders over gaat: de derde dag, kruiken water, een bruiloft, de rol van de vrouw in het verhaal. Bij al die zaken moet een belletje gaan rinkelen, of op z'n minst nieuwsgierigheid opborrelen naar waarom dit er allemaal staat.

3.

De evangelist Johannes opent met zijn bekende rijmtekst op het scheppingsverhaal: 'In den beginne'. En dan op de derde dag is er sprake van een bruiloft. Dat is op z'n minst vreemd, want tel je de dagen vanaf het begin van het evangelie dan zou je toch minsten op dag vijf of zo uit moeten komen. Zou Johannes niet kunnen tellen? Of is het zo dat zelfs aan het einde van de eerste eeuw, begin tweede eeuw, wanneer dit verhaal geschreven wordt, die hele Jezusbeweging nog steeds wortelt in de Joodse bijbel, de Tenach? Want gebeuren daar niet alle belangrijke zaken die te maken hebben met die bevrijdende God en het volk, op 'de derde dag'. Op de derde dag speelt het verhaal van de binding van Izaäk (Genesis 22), op de derde dag ontvangt Mozes de tien woorden (Exodus 19), op de derde dag steekt het volk de Jordaan over naar het beloofde land (Jozua 1 en 9). Enz. Enz. De derde dag is de dag van nieuw inzicht, nieuw begin, ommekeer ten leven. Toekomst openbaart zich. Zal dan toch alles goedkomen?

'Op de derde dag geschiedt er een bruiloft' (Joh 2,1). De bruiloft is vanouds het bijbelse beeld van verbinding tussen God en Israël, een verbond dat gebouwd is op de 'afspraken' zoals in de Thora opgeschreven: een weg van nieuw begin, een toekomst van recht en vrede in een samenleving die humaan is en solidair. Maar hoe staat het met dat verbond tussen het volk en hun God? De meesten zijn de 'afspraken' vergeten. De tempelelite collaboreert met de Romeinse bezetter, recht is onrecht geworden, god en gebod zijn naar de achtergrond verdreven. Er is geen geur, geen kraak of smaak meer aan. Het beste is er af, de wijn is op.

Wat ooit als veelbelovend project begon is verwaterd, de toekomst die gloorde is verspeeld, de oude orde heeft de macht gegrepen, sterker nog: de leiders van de nieuwe orde zijn togetreden tot de heersende wereldorde. En dat wordt het sterkst gevoeld in de buitengebieden. In de machtscentra, ach daar draait het allemaal wel door en weten mensen hun weg wel te vinden. Maar in de periferie, daar voelt men zich in de steek gelaten, daar wordt aan den lijve ervaren dat afspraken en beloftes niet meer na worden gekomen. De macht gaat voort, maar het gaswinningsgebied blijft achter. De macht vertrekt en het

Afghaanse volk blijft achter. Kana in Galilea! Vergeten, niet gekend, en als in het nieuws dan negatief, stelletje heidenen!

Een mooi symbool voor alle vergetelheid zijn de zes stenen waterkruiken. Die staan daar niet zo maar, die werden gebruikt voor het reinigingsritueel. Wie nieuw begin wil maken, moet gereinigd worden, steeds opnieuw het oude afleggen en bewust kiezen voor Thora: recht en humaniteit. Maar kennelijk zijn ze leeg, er zit geen water in. Het zijn lege kruiken geworden. Ze zijn slechts een herinnering aan de afspraken tussen God en mens, een museumstuk. Versiering, zoals boeddha beeldjes in tuincentra: ze staan zo leuk, heel decoratief.

Jezus laat de kruiken opnieuw vullen met water. Niet een beetje water, nee vol tot aan de rand. Het is immers geen kwestie van een beetje van de gevestigde wereldorde en een beetje Thora. Veel onrecht en om dat een beetje te compenseren doen we er een scheutje humaniteit bij. 'God, overvloeiend van vriendschap en liefde. (Exodus). De afspraak met die God is dat wij recht doen en humaan zijn, gerechtigheid als dauw uit de hemel laten neerdalen over onze gewonde en beschadigde aarde en al wat er op leeft of probeert te overleven.

4.

In dat proces speelt 'de vrouw' – eerder Jezus' moeder genoemd – een belangrijke bemiddelde rol. Zoals in het begin van het evangelie van Lukas, Elisabeth en Maria beeld zijn van het oude Israël dat naar iets nieuws verlangt dat toekomst verwacht. Zo is Maria hier bij Johannes de verbinding tussen Israël en de messiaanse gemeenschap in de tijd van Johannes zelf. Zij is de persoon die beiden bij elkaar wil houden, want dat spanningsveld tekent het hele Johannesevangelie: het uit elkaar groeien van Rabijnse Jodendom en de messiaanse ekklesia vanaf begin 2e eeuw.

'Vrouw, betekent dat iets tussen mij en u?' (Johannes 2,4), is dan ook geen brutaliteit van zoon richting moeder, maar een zeer reële vraag van Jezus naar wat hij aan moet met een jodendom dat de messiaanse beweging wil uitbannen. Die vraag legt Johannes hier in de mond van Jezus, met een citaat uit het boek Koningen (1Koningen 17,18). Tegelijk weet Johannes dat Jezus daar alles mee moet, en hij dus ook. De messiaanse beweging is gebouwd op de Thora en kun je daar niet van losweken. Je moet er aan vasthouden en haar vernieuwen tegelijkertijd. Maar nog is het niet zo ver, 'mijn uur is nog niet gekomen' (Johannes 2,4) dat deze levensweg van Jezus zich ten volle kan openbaren.

5.

'Dit is het begin, dat Jezus maakt met de tekenen, te Kana in Galilea' (Johannes 2, 11). Dit is het begin.... Letterlijk vertaald staat er: in beginsel, principe. Zoals er ook staat aan het begin van het scheppingsverhaal 'In beginsel schiep God' en zoals er ook in de opening van

Johannes staat “In beginsel was er Woord’. Het gaat hier dus om een fundamenteel, principieel teken dat Jezus stelt.

Het is geen particulier verhaal over een particulier feestje, waarin particuliere belangen de hoofdrol spelen. Zoals dat ook niet zo zou moeten zijn aan de onderhandelingstafel in Den Haag. Het is een fundamenteel verhaal waarin de toekomst van mens en wereld aan de orde is. Waarin de relatie tussen volk en de bevrijdende God op scherp staat, waarin het bruiloftskleed allang niet meer beschermend en smetteloos wit is, maar besmeurd en gescheurd door de dagelijkse realiteit. En waarin ‘alles komt goed’ van een groot vraagteken kan worden voorzien.

‘De messiaanse bruiloft kan alleen gered worden met het reinigingswater van de Judeeers.’ (Egbert Rooze - De Messias en de macht van Rome, pg. 64). lijkt Johannes te willen zeggen. Oftewel: er is een onlosmakelijke verbinding tussen Tenach en Evangelie. Het bevrijdingsverhaal van Jezus wortelt in dat verhaal van bevrijding in de Tenach. Ze zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden.

Zeg Amen, dat het zo moge zijn.